

ISTRA

15. avgusta prireditev »Soček« v Novem Mestu in proslava 150 obletnice naselitve v Dol. Lendavi

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

PRVI KORAK ITALIJE NA BALKANU

Dok je svijet svu svoju pozornost obratio na talijansko osvajanje Abesinije, dotle je talijanska diplomacija u svoj tišini svršila jedan ogroman posao, vežući s njime već na oko napuštenu liniju svoje balkanske politike. U isto vrijeme, kad se je u Rimu slavi pad Adis Abebe izmijenjene su između Italije i Albanije ratifikacije devet raznih ugovora i protokola, koji znače proširenje i učvršćenje talijanske pozicije na zapadnoj obali Balkana.

Spomenuti ugovori sadržavaju razne ustanove financijskog, privrednog i strateškog karaktera. Po njima se Italija obvezuje dati Albaniji zajam od 60.000.000 švicarskih franaka dijelom beskamatno, dijelom uz 1% kamata. Taj zajam ima da se upotrijebi najprije za izgradnju luke u Draču, a onda za izgradnju cesta i poboljšanje prometnih prilika u Albaniji. Manji dio — 10 milijuna zlatnih franaka — je gospodarski zajam, koji neće bit realiziran sasvim u novcu, nego velikim dijelom u gospodarskim strojevima. Eksploatacija mineralnih ulja, koju vodi talijansko društvo »Agip« služit će djelomično za pokrivenje tih zajmova. U tim ugovorima daje se isključivo pravo spomenutom talijanskom društvu za proširenje eksploatacije mineralnih ulja na cijelom području Albanije. Albanski duhanski monopol stavlja se pod kontrolu talijanskih organa, kao i cijela upotreba zajmova i to i u pogledu razmjera njihove primjene na pojedine gospodarske grane. Italija se je obvezala podmiriti deficit iz budžetske godine 1934-1935 u iznosu od 9 milijuna zlatnih franaka iz već spomenutog zajma od 60 milijuna, što je bila najveća briga sadašnje albanske vlade, jer je postojala opasnost, da se ni redovni izdaci radi toga deficita neće moći podmirivati. Amortizacija toga zajma počinje istom poslije devet godina, a rok isplate je 50 godina.

To su gole činjenice. Cijelom tom aranžmanu davali su se razni komentari, ali u jednoj točki svi se ti komentari slažu. Golemi dio zajma u naimenovanom sumi mora se upotrebiti za izgradnju dračke luke. Ugovor između Italije i Albanije u pogledu te luke dobio je blago ime konvencije, kao što je i pitanje Drača tretirano s namjernim izbjegavanjem strateških momenata. Ipak se nije moglo sakriti, da je utvrđivanje Drače i izgradnja dračke luke u uskoj vezi sa strateškim cestama. Ta dva momenta istakla je štampa, naročito grčka, kao najvažniji element ponovno aktivne talijanske politike na Balkanu. Ova upozoruje otvoreno, da će veći dio sklopljenoga zajma biti upotrebljen za izgradnju utvrda uzduž grčke i jugoslavenske granice.

Između talijanske politike u Srednjoj Evropi i njezine politike u Albaniji postoji očito organska veza. Medjunarodne komplikacije uslijed rata u Abesiniji dovele su do prilične izolacije Italije. Lavalova politika bezuvjetne suradnje sa Italijom u Francuskoj je konačno napuštena. Direktni sukob sa Engleskom oslabio je prestiž Italije u Evropi. Italija je zato spremna da pomogne avanturističku politiku Austrije i Mađarske da za sebe osigura dva uporišta u centru interesa Male antante. Kao odgovor na Sredozemni pakt između Turske, Grčke i Engleske, Italija odgovara utvrđivanjem izvjesnih dodekanskih ostrva i suverenitetom nad Albanijom. Tako je Balkan i turska Mala Azija sa dvije strane pod direktnim domašajem talijanskih vojnih snaga.

Današnji politički položaj u Albaniji omogućio je talijansku kolonijalno-stratešku politiku u Albaniji, jer je financijska ruina albanske državne uprave blizu da prijedje u ozbiljnu krizu režima. Kralj Zogu nije mogao reskirati daljnju financijsku i političku samostalnost Albanije na očigled izvjesnih komplikacija, koje se pojavljuju kao posljedica financijskih i ekonomskih teškoća. On je uzeo pomoć ondje, gdje je bilo

KAKO JE BALUN DOŠAO U BERLIN?

U okviru XI. olimpijade, koja se ove godine održavala u Berlinu, bila su predviđena i plesna natjecanja skupina i pojedina.

Naročita se je pak važnost podavala nastupima nacionalnih skupina, koje su imale iznijeti narodne plesove, u kojima dolaze do izražaja karakter, temperament i sve druge tjelesne i duševne osobine odnosnih naroda.

Iz Jugoslavije su se za tu granu natjecanja odazvali samo Hrvati iz Zagreba i to: Mia Corak, Nevenka Perko, M. Pavelić, Balet zagrebačkog kazališta s Baranovičevim »Licitarskim srcem« i Matica hrvatskih kazališnih dobrovoljaca.

Matica hrv. kazal. dobrovoljaca, bez sumnje jedno od najagilnijih hrvatskih kulturnih društava, na poziv olimpijskog odbora, zaključila je da u Berlinu iznese tri najkarakterističnija hrvatska narodna plesa. To su: Prastaro hrvatsko narodno kolo iz Istre tzv. »Balun«, »Slavonsko kolo« iz Slavonije i »Drmeš-Dučec« iz Posavine.

Svaki od ovih plesova imade svoje posebne osobine. Balun, snagu i divljinu jedne žilave rase, borbene i krepke. Slavonsko kolo, životnu radost i raspojasanost vedre i široke slavonske duše. Drmeš i Dučec objesna poskočnica nasmijane i duhovite mladjarije, koja uživa u tzv. »zafkavanju« (tekst: »Staro sito i korito!«).

ZAŠTO JE MHKD UVJEŽBALA BAŠ ISTARSKI »BALUN«?

MHKD bavi se, kako je poznato, propagiranjem hrvatske pučke glume, dakle glume, koja iznosi u umjetničkoj formi život i dušu narodnu. A da se život našega naroda, bez glazbe, pjesme i plesa ne da zamisliti, ne treba posebno tumačiti. Zato je Matica iznoseći komade iz hrv. narodnoga života, uvijek iznosila istodobno na pozornicu i hrvatsku pjesmu i hrv. glazbu i hrv. plesove.

Kad je na IV. natječaju MHKD za najbolju glumu bila nagrađena Radetićeva drama iz istarskoga narodnoga života »Za goli život«, Matica, našavši u njoj sve one elemente, koje je tražila, uvježbala ju je za prikazivanje i htjela je iznijeti na pozornicu zagrebačkog kazališta.

A kako u drami dolazi uz narodnu pjesmu i naricaliku i istarsko narodno kolo »Balun«, to je Matica pozvala nekoliko istarskih plesnih parova, da pred njenim

sigurno, da će je naći. Dosadašnji odnosi između Albanije i Italije mijenjali su se više puta u svom intenzitetu. Inače agresivna talijanska politika bila je u Albaniji elastična i za čudo strpljiva. Poznavajući dobro unutrašnje albanske prilike ona je mogla biti sigurna, da će kralj Zogu doći u takav položaj, da će tražiti usluge koje će morati platiti onako, kako to konvenira fašističkoj političkoj liniji i aspiracijama prema Balkanu. Sada je taj momenat nastupio i novim aranžmanom Albanija je postala vazalna država Italije — širom otvorena vrata na Balkanu. Drač je izabran kao polazna točka. Samo 150 kilometara udaljen od Brindisija on postaje eminentna strateška točka Italije na Balkanu, koja zatvaranjem Otrantskog prolaza pretvara i Drač i cijelu Albaniju u njezinu unutrašnju strateško-političku operativnu bazu.

Kako danas stvari stoje Italija se spre-

ZNAČAJNA ISTARSKA KULTURNO-POLITIČKA MANIFESTACIJA NA OLIMPIJADI U BERLINU

Istarski balun

članovima i glumcima optplešu Balun. Plesni su stručnjaci zabilježili korake i figure, mladi istarski kompozitor Slavko Zlatić približio je glazbu roženica i mišnica i za najkraće vrijeme naš je Balun bio savršeno obrađen u najljepšoj umjetničkoj formi.

Na žalost prikazivanje drame »Za goli život« u zagrebačkom kazalištu bilo je iz vanjsko-političkih razloga zabranjeno i tako se Balun nije mogao optplešati.

Kad je bilo odlučeno da se podje na medjunarodna plesna natjecanja u Berlin, Matica je bez promišljanja zaključila, da jedan od plesova s kojima se ima nastupiti, mora biti bezuvjetno istarski Balun.

To je imala biti jedna kulturno-nacionalna i politička manifestacija. Prastari hrvatski narodni ples u originalnim hrv. narodnim nošnjama iz Istre trebao je da dokazuje, da u Istri, koja je danas, silom prilika, pod Italijom, živi čisti i nepatvoreni hrvatski život sa svim obilježjima svoje nacionalne individualnosti: pjesmom, glazbom, plesom i nošnjom.

ma da uspješno odgovori svim neizvjesnim nadajama i mogućim sukobima. Njezin položaj u Sredozemnom moru nije ugrožen, ali su ugrožene njezine aspiracije i političke ambicije za jedan novi položaj u budućnosti. Sa Balkana ne prijeti Italiji nikakva opasnost, ali fašistička Italija ne može da napusti misao da je Balkan prirodni objekt talijanskih političkih interesa i penetracije. Zato je Italija ušla na albanska vrata na Balkan. S tim je nastala nova situacija prema kojoj se mora orijentirati i Balkanski sporazum i Mala antanta i cijela medjunarodna politika. Ovo je jedan akt čije su smjernice i posljedice jasne. Samo se ne može predvidjeti dan, kad će koji unutrašnji ili vanjski politički momenat i opet natjerati vodstvo talijanskog fašizma da izazove nove sukobe na osnovi »prava rimskoga nasljedstva« i »prirodnoga prava ekspanzije«.

Znalo se je, da će tim natjecanjima pribivati predstavnici svih naroda svijeta, pa je to bila najljepša prilika, da se pred cijelim svijetom podvuče hrvatski karakter Istre. Matica je to smatrala svojom nacionalnom i patriotskom dužnošću.

Da je MHKD i prije toga u nebrojeno slučajeva dokazala, da joj je sudbina Istre na srcu ne treba posebno isticati.

Plesovi su bili uvježbani savršeno. Plesni šest mjeseci uvježbalo se svakog dana od 8—12 sati uveče, tako da je svaki pokret, svaki korak, svaka crta lica bila na svom mjestu. Istarske narodne nošnje posudile su za tu priliku pojedine istarske obitelji, nastanjene u Zagrebu. I tu se je pazilo na svaku sitnicu. Etnografski stručnjaci točno su pregledali svaku vrpcu i svaku nit, da se ne bi potkralo ma što, što ne bi bilo apsolutno samoniklo narodno. Zato su se sa ženskih nošnja uklonile pregače tvorničkog porijekla, nabavljene su tkanice, originalni trouglari bijeli rupci na glavi i bijele čarape s uzicama.

NASTUP U BERLINU

bio je impozantan. Tri hiljade birane publike bilo je u kazalištu. Pozadinu za Balun izradio je slikar Gecan: na velikom tamno-modrom zastoru bijelila se ladija s naduvenim jedrima, simbol našeg mora. Kad se je digao zastor slika je bila prekrasna: na muškarcima bijele kao snijeg uske gaće (benevreke), nahereni klobučići na glavi, a preko ramena nehaljno prebačeni prslučić, tamno smedje boje. Košulje bijele sa sitno vezenim prsima. Na ženskim tamne modrine s širokim crvenim rubom odozdo s rukavima prebačenim otraga, živopisnom tkanicom, bijelim čarapama i bijelim rupcem na glavi, a na prsima s nizom crvenih koralja. Sve to obasjano mlazom svjetla iz nebrojenih reflektora.

Pa glazba, koja je imitirala ono sitno pribiranje roženica, pa ples, isprva lagan, s lupanjem petica, pa zatim sve brži i brži zaokreti u obliku lepeze, koja se zatvara i rastvara, da na koncu završi šetnjom u krugu. Slika je to bila, koja se ne može nikada zaboraviti.

Bura pleska i odobravanja popratila je nastup. A stručna kritika jednoglasno je konstatala, da je Balun jedan od umjetnički najdotjeranijih i najljepših narodnih plesova.

Da ironija bude još veća, iste je večeri neposredno prije nas nastupila jedna talijanska plesna grupa iz Milana, pa je u kazalištu bila prisutna cijela talijanska kolonija iz Berlina. A na programima je masnim slovima bilo štampano: Ein uralter kroatischer Nationaltanz aus Istrien.

I bilo je kasnije mnogo govora o tom i raspravljanja o odnosima između Italije i Jugoslavije i prilika u kojima živi naš narod pod Italijom.

Ne manji uspjesi postigli su i drugi plesovi s kojima je Matica nastupila. Slavonsko kolo i bogate zlatom izvezene narodne nošnje publici su naprosto frapirale. Cijela večer bila je jedna bura oduševljenja, koje se nije moglo stišati.

A sutradan su pisale sve novine o vanrednom uspjehu hrvatskih narodnih plesova, koji su zasjenili sve dotad viđeno i čuveno.

I solo ples Tužna djevojka iz Istre (Klagendes Mädchen aus Istrien), koji je po motivima Baluna optplešala Nevenka Perko a u kom je simbolički prikazana okovana Istra, činilo je na publiku dubok dojam.

Sve u svemu: Nastup MHKD u Berlinu i zamjeran uspjeh, koji je tamo postigla, ubravši prvu nagradu, bila je jedna značajna kulturna, a za nas Istrane i politička manifestacija, jača od najfulminantnijih novinskih članaka.

A mi Istrani, moramo biti članovima MHKD, koji su tako lijepo i dostojno manifestirali svoju ljubav k Istri, naročito zahvalni.

URADNO JE DO SEDAJ 3.363 ŽRTEV ABESINSKE VOJNE

Od 10. do 31. julya t. l. je bilo ubitih v Abesiniji v boju 45 vojakov in častnikov, v istem času je umrlo za ranami 5 vojakov, izgubilo se je (!) 44 milčnikov in eden njihov oficir. V julyu t. l. je umrlo na posledicami službe in boleznii 138 častnikov, vojakov in milčnikov. Torej v julyu skupno 233. V tem času je umrlo 73 delavcev in če prištejemo te gorenjemu številu znašajo izgube v julyu 306 vojakov in delavcev. Vseh vojakov, milčnikov in delavcev je padlo do sedaj v Afriki 3.363. (Agis).

TRESIĆADA

Neprežaljeni, odlični novinar Vinko Kisić, osnivač uglednog splitskog »Novo Doba« dolazio je često u Opatiju kao gost tadašnjeg tajnika Društva Sv. Ćirila i Metode za Istru. Imajući u društinu pisarni pred očima sav onaj doduše sitan, ali i vanredno zamršen i tegoban rad, pokojni je Kisić kazao nejedanput svome prijatelju, tajniku one naše znamenite nacionalne ustanove:

— Ne mogu da ti kažem, kako mi je pri srcu, dok gledam taj tvoj i tvojih drugova uistini neumoran i požrtvovan rad! Vi se kinite i mučite da održite budnu narodnu svijest u zemlji, koja je već unapred osuđena, da bude žrtvovana kao učenica za Dalmaciju.

Pokojni je Kisić imao veza s najistaknutijim tadašnjim dalmatinskim prvacima, bio je dakle dobro upućen. Teške su bile njegove riječi, ali u Istri radilo se i nadalje, kao da do te ucjene ne će nikada doći.

Negdje u ono isto vrijeme stigao je u Trst dr. Tresić i malo zatim bacio u naš svijet bombu, da je on, Tresić, već u dođiru s nekim Talijanima, i da traži puteve, po kojima bi se što prije došlo do sporazuma između Hrvata i Talijana. Naši u Trstu ostali su u prvi mah kao osupnuti. U Opatiji i Voloskom pitali su se; nije li ovo prvi korak, koji bi imao da nas poveđe k onoj već prije najavljennoj nesreći? Na skupštini političkog društva »Edinosti« odgovorio je Tresiću pok. dr. Rybarž, a narod, mnogo jednostavniji ali i mnogo jasniji i praktičniji filozof od dra. Tresića, nadovezao:

— Jeli smo mi nejedanput s Talijanima trešnje i svaki put bi oni sve očistili, a nama ne bi ostali ni repići.

Tresić je međutim nastavljao i unapred s onom svojom rabotom. Talijani su mu bili harni, kad je ono prije tridesetak godina zapjevao nad Slovenima veliko opjelo, ali ga je već god. 1912 jedan uistini čestit i nepristran Talijanac, Angelo Vivante, u svojoj magistralnoj radnji »Irredentismo Adriatico« (str. 125) pobio veleći: »...le opinioni pessimiste sull'avvenire degli sloveni esprime anche... dal Tresić Pavičić, ma ormai smentite, lo vedemo, da troppe prove di vitalità«. (Pessimistička mišljenja o budućnosti Slovenaca — izražena i od Tresića Pavičića, ali sada već opovrgnuta kako vidjesmo premnogim dokazima vitalnosti.)

God. 1904 prasnula je još jedna bomba, i ovaj put iz sestrinske Dalmacije. Narodni zastupnik i splitski načelnik, sada pok. Vjekoslav Milič, stao u novinama tražiti, da se Dalmaciji vrate otoci Krk, Cres i Lošinj, jer da joj po pravu pripadaju. Istim ako ne još većim pravom mogla je i Krpanjka, da traži, da joj se vrati neki krajeviti Isire, što su više vijekova pripadali pod njezinu jurisdikciju, a to su krajevi najhomogeniji, napućeni sve samim Hrvatima. Baci pogled na kartu pa da vidite, kako bi u takvom slučaju Istra izgledala! Uzmite u obzir, da je u Istri u ono doba još mahitalo otpadnik Krstić, takođerđer Dalmatinac, i da su neka pujska i porečka sela pala na milost i nemilost čitavoj gomili popova iz roda, kojima nas je takođerđer Dalmacija usrećila, pa prosudite sami, da li bi, kad bi nam oni krajevi otpali, bila moguća daljnja borba u Istri, ona borba, koja nije ni danas svršila, i ne će, pa bilo to Tresiću i njegovom zvučniku Urbancu pravo ili ne!

»Pravda i naša borba za slobodu, kako je lijepo kazao g. dr. Čok, u svom odlučnom i vanredno uspjelom odgovoru dru. Tresiću, borba od koje nikada ne ćemo popustiti, i pobjeda koja mora nastupiti kao historička nužda jedne nepokolebine volje cijeloga naroda. otpuhtu će sva filozofska razmatranja o rimskom imperijalizmu, kao beznačajne pojave.

Ta se borba vodi i vodit će se, i mi ne tražimo drugo nego da nam se ne odne-maže, kada nam se već ne će da pomaže! Ima na priliku u Splitu i drugdje individua, koji šire bezočne, ogavne laži, kao što je i ova: da se u Istri smije sasvim slobodno da vije hrvatska trobojnica, šta više, čak da je uspostavljen hrvatski sokol i sve tako. Iz iste, od inozemstva plaćene kuhinje, širi se i ova »senzacionalna«. Čim Talijani učine reda u Abesiniji, učinit će ga i u svom najbližem susjedstvu, to će reći, na našem tlu. Tom prilikom da će stvoriti neku novu formaciju, kojoj će onda pripojiti Istru...

I to baš sada, gdje Talijani kao nikada prije, rađe punom parom na asimilaciji onog našeg življa i kad na vrat na nos uveljuju silom u naša sela porodice iz Sicilije i Apulije!

Mi se ne čudimo Talijanima. Vukli su njihovi Venecijanci vjekovima za nos jače i silnije Hrvate: Frankopane i druge naše velmože, pa zašto ne bi i Tresića, ali je za cijeli naš narod sramotno, da se onakve ogavne glasine mogu u našoj zemlji nesmetano da kolportiraju.

Svejedno: oni naši nebogi tamo onkraj granice, a i mi s njima, nastaviti ćemo u prkos svima i svakome našu staru, možemo reći prastaru borbu za pravdu i slobodu nepokolebitom vjerom u pobjedu, koja ne će izostati.

BARBA SIME.

OBSODBA V KONTUMACIJI NA 14 MESECEV ZAPORA

Gorica, avgusta 1936. — Agis. — Na 14 mesecev zapora in 2.000 lir globe je bil v kontumaciji obsojen Jakob Rutar, doma iz Cadrja št. 6 nad Tolminom, ker je zbežal z doma in se takó izognil vpoklicu v Abesinijo.

NADALJNO POITALIJANČEVANJE SLOVENSkih KRAJVNIH IMEN

V reviji »Porta Orientale« (zvezek junij—avgust) je neki Angel Scocchi (Skok!) priobčil drugi del članka o slovenskih krajevnih imenih, ki jih je skrbno prevedel v italijanščino na podlagi globokega raziskovanja zgodovine in jezikoslovja. Po njegovem bodo morali Cerčno imenovati Casale Chiesa, Cerkovnico in Cerkovno pa Casa del Sagrestano. Vrh Cerčno ali Cerklanski vrh pa Cima di Casale Chiesa. »Pri Fari« (Po-

stojna) mora biti Pieve S. Martino. Dol-Otlica pravi »Piccolo«, da je eno izmed najbolj antipatičnih imen. Otlica se nek-daj imenovala Angeljska gora. Iz besede »Angeljska« je nestalo zaporedoma an-delska, ondelska, odleska, od oliska, otli-ca, otelca! Torej Otlica naj postane Monte Sant' Angelo, Erzelj pa naj postane Sant' Angelo, jer Erzelj naj bi izvirail iz nemškega Erzengel. — (Agis.).

SPET SLOVENSka NARODNA PESEM POVOD ZA PREGANJANJE

Globa in pettedenski zapor idrijskega gostilničarja

V idrijski gostilni pri »Šepetavcu« se je 19. julija zbralo nekaj fantov in deklet. Med razgovorom in ob vinu so se oju-nali in zapeli neko slovensko narodno pesem. Takoj nato pa so se na gostilniških vratih pojavili policijski agenti, popisali vse fante in dekleta, ki jih je

bilo osem po številu in jih spodili iz gostolinskih prostorov. Gostilničar je bil zato, jer je dovolil prepevanje slovenske pesmi v svojem lokalni kaznovan z glo-bo 300 lir in pettedenskim zaporom, ostalih osem pa so prijavili na merodaj-no oblast.

POSTOPANJE OBLASTI NAPRAM NAŠIM IN PRISELJENCEM

Bovec, avgusta 1936. — Agis. — V Bovecu in okolici je že več let delal s svojimi kozami neki priseljeni Italijan našim kmetom po polju in nasadih ve-like škode. Pasel je vsepovsod svojo čre-do, neglede na škodo, ki so jo koze prizadejale sadnemu in drugemu drevju. Vsi opomini domačinov napram prisel-jencu niso zalegli, pa tudi protesti na merodajne oblasti niso bili upoštevani. Končno so le toliko dosegli, da se gozdni nadzorni organi (milizia forestala) pre-gledali teren, toda škode pač niso pri-znali. Vendar pa so po tej komisiji pri-seljenega Italijana poslali na Zago pri Bovecu, kjer pa ravno tako pase svoje

koze po polju, kot je to delal v Bovecu. Če se pa kateri kmet predrzne ga opo-zoriti, ga priseljenec nažene s kamenjem. Obratno pa je postopanje napram domačinom. V Čezsoči je bilo na primer še pred časom kaznovanih več gospodar-jev z denarno globo od 80 do 200 lir, ker so v gozdu sekali nakazana drevesa, a se na korenini ni več poznal udarec kla-diva od lanskega leta, ali pa, če je po nesreči pri podiranju nakazanega debela moral poseči še kakšnega drugega. Tako razliko delajo med priseljenici in doma-činu tudi povsod drugod in ne pomaga noben četudi še bolj potreben in upravi-čen protest.

Bolesni i slomljeni vraćaju se naši mladi ljudi iz abesinskog rata

Dobropolje, avgusta 1936. Patnje i muke, koje su naši preživjeli oni koji su morali ići svoju krv liti za tuđina, vidi se najbolje na onima koji se shrvani i bolesni vraćaju. Pred nekoliko se je dana vratio svojoj kući iz Abesinije jedan naš mladić imenom Kastelčić Ladivg, zvan Sarnikov, star 23 godine. On je bio u Abesiniji kao vojnik ranjen u li-jevu ruku u laktu, te mu je tane išlo kroz kosti i povredilo žile. Od zadobli-vene rane počela mu se je ruka sušiti, i ne može s njom da uopće ništa radi. Nije mu dodijeljena uopće nikakova ot-šteta, a niti mirovina, i ako kao vojnik ima pravo na mirovinu. Povrh ovoga što je izgubio lijevu ruku, donio je i dru-gu bolest od koje se neće nikada izlije-čiti, a to je neka vrst malarije, od koje se po cijelom tijelu neprestano trese. — Zbog ove bolesti moraju ga ukućani ne-prestano da čuvaju da nebi pao u vodu ili vatru. Pored sve ove njegove bolesti i nesreće koju je dobio, ne daju mu još ni vojničke, a ni civilne vlasti mi-ra. U kratko vrijeme što je kod kuće bio je već tri puta pozvan u Bisticu, gdje su mu strogo zabranili svako pripo-vijedanje o strahotama, koje su se i koje se još dešavaju u Abesiniji. Bio je pozvan i njegov otac na vojničku ko-mandu u Bisticu te je i njemu saopće-no da ako štogod njegov sin u kući pri-povijeda o Abesiniji, da neka ukućani

nikome izvan kuće ne pripovijedaju, jer će u protivnom slučaju sve ukućane za-tvoriti.

TALIJANSKI RADNICI U ISTOČNOJ AFRIKI PLETU SE S URODJENICIMA

Talijanske vlasti izdale su strogu od-redbu u pitanju talijanskih radnika na ra-du u Istočnoj Africi. Određuje se da ra-dnici moraju nositi određenu uniformu i da se ne smiju miješati s urođjenicima ni u kojem pogledu. Očito je da je bio sve veći broj takvih slučajeva, da su talijanske vla-sti morale tako odlučno intervenirati. To se odnosi u prvom redu na odnos s Abe-sinkama.

VRAĆAJU SE KUĆI TALIJANSKI RADNICI IZ AFRIKE NEZADOVOLJNI

U Genovu se vratila jedna grupa od 600 radnika, koji su odslužili ugovoreno vrije-me u Istočnoj Africi. Oni su se vratili na-trag u domovinu nakon što su odbili da ostanu tamo kao kolonisti.

Iz fašističkog zatvora se vratio teško bolestan

Bistrica, avgusta 1936. Svojevremeno bili smo javili kako je u našem mjestu bio uhapšen jedan naš čovjek, imenom Slavko Ničić zvan Molitov. Bio je osuđen na pet godina zatvora. Sada se vratio kući, ali ne onakav kakav je otišao, nego teško bolestan. Tjelesno i duševno potpunoma je shrvan.

MUSSOLINI U ISTRI

VELIKA HAPŠENJA SUMNJI VIH ELEMENATA POVODOM MUSSOLINIJEVOG DOLASKA

Prošloga petka iznenada je doletio hidroavionom, Benito Mussolini u Raški kanal u Istru, nedaleko granice i posjetio je tamošnji rudnik ugljena, ostao je tamo tri sata, spustio se pod zemlju obučen kao rudar, kopao je malo i izišao te inaugurisao Liburniju, novo naselje, jedan novi fašistički grad, ovaj puta industrijski, koji se počeo graditi na Raši pred nekoliko mjeseci po uzoru poljoprivredne Sabaudie, Pontinije i Littorie, ili po uzoru ribarskog naselja Luigi Razza na otoku Lastovu. Taj će grad služiti za naseljenje nekoliko hiljada rudara, koji su već djelomično došli iz stare Italije u toku posljednjih mjeseci, otkako se je naglo, uslijed abesinskog rata i sankcija, pojačao kapacitet raškog ugljenokopa i otkako je u Rimu sasvim ozbiljno prihvaćena ideja, da se od Istre u roku od par godina mora stvoriti Ruhr, da bi se Italija emancipovala u pitanju ugljena od inostranstva.

Fašistička štampa od 8 o. m. j. donosi opširne članke o Mussolinijevom dolasku i naglašava veliku sreću za Istru, što je posjećuje Duce...

Iz Pule primamo međutim vijesti, da je to bio jedan dan potenciranih patnja za Istru, jer su toga dana čitave čete karabinjera i agenata na ka-

mionima došli na Rašu i na Labinštinu i u zatvore odvele mnogo seljaka i rudara, koji nisu sasvim pouzdani, da se ne bi Mussoliniju nešto dogodilo. Oko njega su bili samo rudari fašisti i milicioneri preobučeni u rudare. Kad je prolazio kroz rudnik radnici su morali da stoje daleko iz vagoneta i da preko vagoneta gledaju Mussolinija.

Inače štampa ističe veliko značenje naselja Liburnije za asimilaciju slaven-ske Istre. »Corriere Istriano« piše, da je gradnja Liburnije tim značajnija, jer je taj kraj poznat kao najmanje tali-janski. »Corriere« to kaže — »meno istriano«. Sad radi u rudnicima 6000 radnika, a od toga dvije hiljade Tali-jana iz stare Italije.

NASELJE LIBURNIJA BIT ĆE DOVRŠENO U PROLEĆE

Fašistička Agencija Stefani javlja, da će fašističko naselje Liburnija, koje se nalazi u području Raše biti svečano otvoreno u aprilu fašističke XV godine. Kako je poznato ovih je dana Mussolini došavši hidroplanom, kojim je sam upravljao, posjetio područje na kome se gradi Liburnija te je tom prilikom započeta gradnja ovog naselja u kome imaju stanovati rudari ovog rudničkog područja.

MUSSOLINIJEVE NAREDBE ITALIJANSKEMU ČASOPISJU

»Giustizia e Libertà« je prinesla v eni izmed prejšnjih števil jako zanimiva navodila, ki jih izdaja sam ministrski pred-sednik Mussolini in katerih se morajo držati vsi italijanski listi. Povzemamo le značilnejša.

4. maja. Če pride novica, da je bil Farinacci ranjen, ne jo objaviti dokler ne pride dovoljenje Farinaccija očevidno nečje preveč povišati. (Farinacciju je granata odnesla roko).

8. maja. Ne sme se priobčiti novica o odstopitvi petine plač in mezd.

12. maja. Ne priobčiti d' Annunzijevih pozdravov.

Gospod Tafari ne sme biti imenovan negus. (Italijansko časopisje od tedaj rabi vedno »signor Tafari« za Haile Sela-sija, da ne rabi cesarskega naslova negus. Tafari je bilo njegovo ime pred kronanjem).

16. maja. Malo komentarjev o odli-kovanju ducejevih sinov. (Ta odluk je izdan zato, da se ne bi ljudstvo razbur-jalo, posebno pa vojaštvo, ki je zelo raz-burjeno zaradi teh kolajn, ki sta si jih Mussolinijeva sinova z lahkoto »pri-služila«).

22. maja. Ne objavljati člankov, ki pov-darjajo mešanje ras (povod: poroke med Italijani in Abesinci!) »Italia letteraria« je bila zaradi tega zaplenjena.

Zelo strogi so ukrepi za vsako pomi-lovanje (Abesincev). Nobenega primera sentimentalnosti, nebenega pobratimstva, in čist razloček med raso ki vlada in med vladanimi. Nobenega teoretičnega obravnavanja o tem. Zapomniti si to ob vsaki priliki.

29. maja. O okupaciji tovarn s strani delavcev na Fracoskem pod zaplembo strogo prepovedano objaviti kake ko-mentarje. Samo kronika brez barve, pov-darkov, brez ilustracij.

5. junija. Ne govoriti o nezaposlenih v Africi, (torej tudi tam že vlada brez-poselnost!)

12. junija. Ne objavljati načrtov o grobnici na vrhu Amba Alagi in ne o številu grobov, ki jih bo imela.

13. junija. Ne brigati se za Rusijo. Priobčiti navadno kroniko brez povdarka in komentarjev.

18. junija. Ob priliki smrti M. Gor-kega nič člankov, nič komentarja. Priob-čiti samo novico o smrti ali spis o nje-govih delih.

4. julija. Ignorirati Rusijo in Titule-sca.

7. julija. O letalskih nesrečah priobči-ti samo vesti, ki jih izdaje agencija »Ste-fani«. — (Agis.)

POSESTNIK KLANČAR FAŠISTOVSKJE RAZLASTITVE ZEMLJE ZBLAZNEL IN UMRL

Tolmin, avgusta 1936. — Agis. — Naš list je že poročal, da so v zadnjem času na poljubnjem polju začeli z vso naglico postavljati in zidati več ba-rak. V ta namen so seveda odvzeli do-maćim kmetom zemljo in nekaterim vse polje, kar so ga premogli. Tako je tudi na ta način zgubil svojo zemljo posestnik, po domače Klančar iz Poljubinja. Naš kmet, posebno Tolminec, ki zna ceniti svojo zemljo, dedovano iz roda v rod, ki jo s težavo in z velikim trudom obde-luje, da prehrani svojo družino, je s ta-kim postopanjem dvakrat udarjen. In nič čudnega, če je omenjeni Klančar zahteval od oblasti da mu vrnejo zem-ljo. Seveda, niso mu ugodili. Klančar pa je bil toliko obupan zaradi te izgube, da je zblaznel in na posledicah umrl. V kolikor našega kmeta ne ugonablja jo s pretiranimi in vedno večjimi davki, v kolikor ga ne preganjajo kot protidržav-nega z domov, mu se brezvestno jemlje-jo zemljo za razne vojaške in druge ta-ke naprave in ga tako tirajo v ubožstvo in obup.

MATIJA LIPUŽIČ:

V IDRIJI

V večeru trudnem sam po cesti hodim — vsenaokrog le hladni lunin svet — z očmi po zemlji svoji rojstni blodim. Kjer narod naš na križu je pribit.

Kotlina vsa — ognjeno žrelo tleče — izliva srd iz brd in tiho bol, živo srebro iz ran skeleče teče, iz grl le gnjeva glas ječi okol.

Rudarji črni — suhe korenine, vsak tih, kot z vsem svetom bil bi sprt, le zron brni visoko iznad line kot bi proteče fim pozvanjal smrt...

Kot pred oltarjem klanja tu se vsaka mati nesrečni zemlji, sinom, ki že spe, ginevajo za sen svoboda zlati, ki naj obseval nam bi vse gore.

O, noč polmračna, v zvezdnatem zavoju poskriv vse misli težke, boli, jad, in mene v jamah temnih, mehkeu soju, v gorah prosečih, kjer je večen hlad.

KONGRES EMIGRACIJE

VSEM DRUŠTVOM VČLANJENIM V
EMIGRANTSKI ZVEZI. — SPREMEMBA
PRAVIL

Na prošnju vloženo od strani Zveze jugoslovenskih emigrantskih združenj da bi notranje ministerstvo dalo svoje načelno dovoljenje za letošnji redni kongres, je g. minister notranjih zadev načelno dovolil, da se emigrantski kongres sme letos vršiti.

Zato pozivamo emigrantska društva, da se že sedaj pripravljajo na letošnji emigrantski kongres, ki se bo vršil 4. oktobra t. l. v Zagrebu. Zlasti pa opozarjamo društva, da v smislu zveznega pravilnika pošljejo zveznemu vodstvu do 6. septembra kratko poročilo, opremljeno predvsem s statističnimi podatki o svojem delovanju v letu, dalje točno število svojega članstva na dan 1. septembra. Ponovno pozivamo vsa društva, da čimprej, najkasneje pa do 20. avgusta, pošljejo svoje želje in predloge glede izpremembe zveznega pravilnika na Odbor za reformo pravilnika, Ljubljana, Selenburgova 7/II.

Zvezno vodstvo bo s posebno okrožnico dalo še nadaljina navodila glede letošnjega kongresa v smislu dovoljenja, kot ga je dobilo od notranjega ministerstva.

Prosimo nadalje vsa društva, da že sedaj na članskih sestankih pretresajo predloge, kateri naj bi se v smislu pravilnika potom zveznega vodstva predložili letošnjemu kongresu. Tako bo mogoče razne društvene predloge pravočasno vsestransko pretresti in glede njih zavzemati stajališče že na predkongresnih sestankih.

Emigrantska društva pripravite se dobro in temeljito na letošnji kongres! Vsak manifestacijski značaj kongresa mora letos odpasti in bo zato letošnji kongres samo delovni kongres.

Za Zvezno vodstvo

Predsednik: Dr. I. M. Čok Tajnik: Anton Mladen

*

V smislu poziva, ki ga je vodstvo Saveza objavilo v "Istri", prosimo bratska društva, da nam najpozneje do 20. t. m. na gornji naslov javno sčije predloge in želje v pogledu izpremembe pravil Saveza. — Če katero društvo nima pravil Saveza, naj jih zahteva od vodstva Saveza. Bratska društva prosimo, da skličejo čimprej širše sestanke, kjer bo moglo članstvo sodelovati pri delu za izpremembo pravil.

Propagandni odsek.

ZAŠTO ITALIJA PODUPIRE
ŠPANJOLSKO USTAŠE

Iza španjolskih fašističnih generala i oficira nalaze se sve reakcionarne snage i krupni veleposjednici feudalnog tipa. Španska pobuna nije prosta buna generala, krupnih veleposjednika i kapitalista. Ona je velika međunarodna zavjera protiv španskog naroda, zavjera u kojoj su neposredno uzeli učesća njemački i talijanski fašisti. Kakve ciljeve ima fašizam u Španiji? On podržava trule ostatke feudalizma, elemente krupnog kapitala koji su najviše otičmački i to zbog toga, što računa da će pretvoriti Španiju, ako ne u vazala, a ono u saveznika fašističke Njemačke i Italije protiv Francuske. Njemačka štampa uzalud ne objašnjava Italiji, da je opstanak demokratske vlade u Španiji i Francuske opasnost za fašističku Italiju. Njemački fašizam računa da će, pomažući pobunjenike, uspjeli da pretvori pomoću njih Maroko u njemačku vojnu bazu oslonca u Sjevernoj Africi. Njemački fašizam hoće da pretvori španska ostrva u Atlantskom oceanu i u Sredozemnom Moru u bazu za njemačku vojnu flotu. Njemačka štampa već je otkrila, da general Franco obećava da svojim »pokroviteljima« dade utvrđeno pristanište Ceutu i ostrvo Minorku. Talijanski fašizam, s druge strane, zauzevši Abesiniju i utvrdivši se u izlazu iz Sredozemnog Mora — kod Sueskog Kanala, teži da zauzme isto tako čvrstu poziciju kod ulaza u Sredozemno More. On hoće da stvori kod obala španskog Maroka bazu za talijanske podmornice i da stavi engleski Gibraltar pod talijanske topove. Njemački i talijanski fašisti, koji podržavaju špansku reakcionare, teže da stvore u Evropi i Sjevernoj Africi novo bojište rata. Eto, zbog čega je borba španskih demokrata za slobodu i nedjeljivu Španiju u isto vrijeme i borba za mir.

Abesinska zmaga in slovenski
zvonovi — Slaniki in sankcije...

V nekem večjem kraju v Soški dolini so se ob zavzetju Adis Abebe vršile proslave kot po ostalih krajih. V cerkven stolp pa so poslali zvečer mladeniče, da bi ob tej nadobesni slovesni priliki pritrkavali. Toda zvonovi so zvonili tako turobno, kot bi bilo pritrkavanje namenjeno kakšnem pogrebu. Zato so oblastniki poslali v stolp drugo skupino fantov in nesli so jim toliko vina, da so bili pri končanem zvonjenju vsi pijani. Da bi jih menda malo stregnili, so oblastniki poslali vsakemu svoj slanik. Ti pa niso bili leni in so se za postržljivost zahvalili s tem, da so vsak svoj slanik držali kvišku in vpili: »sankcije, sankcije«.

(Agis.)

PRED VOJNIM SUDOM U BOLOGNI OSUDJEN JE JOSIP
JAKOMIN NA 22 GOD. ZATVORA

Trst, augusta 1936. — Ovamo je pred tamošnjim vojnim sudom osudjen je zatvora. Osudjeni se zove Josip Jakomin, vojske umjesto da ide u abesinski rat. On formirali smo se pobliže o slučaju pa nam slučajeva medju mnogobrojnim sličnim slu imaju mnogo posla s onima, koji nisu htje

stigla vijest iz Bologne, da je ovih dana dan Slovenac iz Koparštine na 22 godine a osudjen je jer je navodno pobjegao iz je služio u vojsci negdje na Trentinu. In je vijest potvrđena. Ovo je jedan od težih slučajeva. U posljednje vrijeme sudovi li da idu u klaonice.

PREPREČEN OBMEJNI INCIDENT

Italijanski oficirji in vojakji vpadli na jugoslovansko ozemlje

Rakek, avgusta 1936. — (Agis). — Med obmejnimi krajem Slivica pri Rakeku in Postojno se je 29. julija v dopoldanskih urah pripetel majhen, toda značilen incident, ki bi lahko imel hude posledice, za kar pa se je zahvaliti samo našim obmejnimi stražnikom, da niso izgubili prisotnosti duha. Službujoči graničar in podpreglednik finančne kontrole oba iz Rakeka sta od 11. uri opazila, da se je le nekaj metrov za državno mejo pričelo zbirati italijansko vojaštvo, kar se jima je že takoj zdelo sumnjivo. Istočasno so bili na italijanski strani tik ob prehodu ceste na naše ozemlje v službi dva italijanska finančna stražnika in dva milicnika. Skupina vojaštva se je čim dalje bolj približevala naši meji in se na gotovi razdalji ustavila, le kapetan, trije poročniki, narednik in dva vojaka so svojo smer nadaljevali, prestopili mejo in vpadli na naše ozemlje kakih 50 m. Ustavili so se šele, ko sta naša službujoča organa na

trikratni poziv »Stoj!« pripravila puške. Takrat so se vsi obrnili in umaknili nazaj čez mejo, nato pa naše stražnike prosili, naj jim pustita fotografirati. Ko sta jim to odklonila, so odšli k ostalemu vojaštvu, ki je bilo morda komaj 100 m za mejo in pričeli prepevati fašistično himno.

Brez dvoma je bil ta nenaden vpad na naše ozemlje storjen z gotovim namenom in da je bila ta komedija dobro pripravljena in naštudirana in ne brez vsakega ozadja. Italijani, ko so prekoračili našo mejo so se dobro zavabili, da imajo za sabo poleg štirih službujočih organov še kakih sto ali morda več vojakov, med tem ko sta bila na jugoslovanski strani samo dva stražnika. Ta slučaj mirno preprečenega incidenta je pripisati samo našima stražnikom, kajti v nasprotnem slučaju postopanja bi bil neizogiben in lahko postal usoden.

Misteriozno ubistvo na granici

Neznanac je pokopan u Trnovu

Trnovo, augusta 1936. Ovih dana bio je na našem groblju pokopan jedan čovjek, kojemu neiznamo ni imena ni prezimena. Znamo samo da je ovaj čovjek bio jugoslovenski državljani. Kako se ovdje govori, njega su ubili fašisti na granici kod Liškove doline. Ovaj je čovjek imao navodno kod sebe gotovog novca osam hiljada lira, a to su mu fašisti uzeli. Mi nebi bili ovo ni doznali, da se nije jedan od fašista koji je u ovom ubistvu sudjelovao, izdao, a to je jedan naš izrod rodoin iz sela Kaseze, a u službi je pogranične milicije u Li-

škovo dolini. On je izjavio da je on lično ubio ovog čovjeka te da su mu pobrali sav novac od 8 hiljada lira i da su to međusobno razdijelili. — Kada su ovog mrtvog čovjeka donijeli u Trnovo, donijeli su ga potpunoma golog zavijenog u jednu platu, a grob su mu iskopali ne kao čovjeka kršćenom, nego kao životinji. Kada su ga bacili u grob, rekao je ovaj stiti naš izrod koji ga je ubio, ove riječi: »Tukaj boš ležal slovenski pes«. Ovaj je događaj potresao cijelu našu okolinu.

Sumnjivo premikanje vojaštva ob meji

Gorica, avgusta 1936. — (Agis). — Koncem meseca julija se je opazilo zlasti močno in vsestransko premikanje vojaštva ob meji med Podbrdom, odnosno Baško dolino, vse do Nanosa, oziroma Postojne. Vojaštvo je prihajalo po Vipavski dolini proti Idriji, od tja pa odhajalo deloma proti vrhu Porezna nad Cerknom v Baško dolino, deloma pa je krenilo na levo po idrijski planoti proti obmejnemu predelom.

V zadnjih štirih dneh v juliju je imela teška artilerija vaje v ostrem streljanju v raztreseni, na bivšem Kranjskem najvišje ležeči gorski vasi, Vojškem nad Idrijo. Radi teh vaj je bilo primorano prebivalstvo tudi gorske vasi Tribuške zapustiti domove in je bila vas in okolica sploh na vojaško povelje

izpraznjena. Dalje, 27. in 28. julija je pasiral nekatere vasi nad Idrijo polk konjenice, ki je odšel proti meji, v smeri vasi Godovič. Na Poreznu nad Cerknom in njegovem pobočju se vrše dnevne in nočne vaje pehote in topništva. Grmenje topov se sliši celo čez mejo v vasi na jugoslovanski strani. Posebno aktivna je bila artilerija v zadnjem tednu julija.

Premikanje čet, ki je na vsej obmejni črti zelo močno se vrši deloma tako naglo in nenaden, da je nemogoče slediti, katere edinice vse sodelujejo pri teh vajah in koliko je število teh čet. Da pa je številčna moč vojaštva velika, se da sklepati iz raznih poročil, ki prihajajo iz posameznih krajev.

Vojaki izazivali naše mirne fante

Postojna, avgusta 1936. — Agis. — Zadnje nedeljo v juliju so priredili domači fante v Novi Sušici pri Košanem javen ples. Tekrat so se nahajali tam vojakji 10. regimenta artel., ki so prišli na manevre iz Trsta. Od prirediteljev so zahtevali vojakji, da jim dovolijo vstop na plesišče za polovično ceno. Vstrajali so na svoji zahtevi in jo upravičevali s tem, da jim je tudi v mestu priznana pravica do polovične vstopine za kino

predstave in druge slične ter hoteli to doseči z nasiljem. Domači fante so se jim uprili in takoj so prišli karabinjerji ter odbili zahteve vojakov. Ti so se hoteli za neuspeh svoje zahteve maščevati s tem, da bi izzvali preprij. Odšli so v najbližjo gostilno k Benigarju, začeli razgrajati in na vse načine izzivali domačine, ki pa so sicer težko, toda kljub vsemu ostali mirni.

NOVO VOJAŠKO LETALIŠČE
OB MEJI

Črni vrh nad Idrijo, avgusta 1936. — (Agis). Na črnovrški planoti in sicer v območju vasi Zadlog so se pred kratkim mudili vojaški inženjerji. Izmerili so gotov teren, na katerem bodo baje v najkrajšem času pričeli z urejevanjem in gradnjo vojaškega avionskega letališča. V zadnjih dveh letih niso prav za prav uredili in gradili nobenega sličnega letališča, pač pa so bila zgrajena in urejena že prejšnja leta razna redna in zasilna letališča kot pod Učko, v Matenji vasi pri Postojni, v Št. Vidu nad Vipavo, v Ropcih pri Gorici, na Tolminskem in pri Bocu. Med tem časom pa so napovedali gradnje letališč tudi v Trnovem pri Ilirski Bistrici, nekje na Tolminskem in drugod.

EKSPORT JUGOSLOVANSKEGA
TOBAKA ČEZ MEJO

Ziri, avgusta 1936. — (Agis). — Od kad je italijansko vojaštvo na manevrih ob meji, se je promet na naši strani precej oživel. Posebno velik porast prometa se opazi v obmejnih trafikah. To, da je en sam trafikant prodal v enem samem dnevu za preko 12.000 lir eksportnega tobaka preko meje, nam zgovorno kaže o velikem številu vojaških edinic ob meji, kajti skoro vsa množina prodanega tobaka je šla preko meje le za italijanske oficirje in vojaštvo.

Novo ojačenje karabinjerskega
trupa za 600 mož

Trst, julija 1936. — (Agis). — V drugi polovici meseca julija so dobile karabinjerske postaje v Julijski Krajini ojačenje od 600 mož. In to kljub temu, da so bili v nekaterih, zlasti obmejnih krajih v zadnjem času ojačeni posamezni oddelki milice in finančnih stražnikov in da so prišli v razne obmejne, utrjene predele vojakji, lanske leto na novo ustanovljene vojaške edinice, nazvane »corpo confinario«.

MALE VESTI

V Selu pri Crničah je kamjon podrl 40-letnega Rudolfa Kristančiča iz Podgore, ki se je peljal na kolesu, ter ga s tako silo vrge ob tla, da je ostal na mestu mrtve.

V Gorici so ustanovili zavod za zaščito izpuščenih kazencev. Svoje prostore ima v ul. Barzellini.

Baistrocchi, podtajnik za vojno ministarstvo je obiskal vojaške postojanke v Karniji in soško dolino, kjer je pregledal oddelke, ki so na valikih poletnih vajah. V Gorici je imel patriotičen govor na vojaštvo.

Iz tržaškega fašja so bili izključeni Turk Ivan, Renes Ivan, Cecchini Ludvik, Cecchini Benjanin, Cecchini Hieronim.

Na Godiškem se je rodilo juliju 60, umrlo 68, porok je bilo 20.

V tržaški pokrajini in Trstu je bilo v juliju 287 rojenih (v juniju 300), torej 13 manj, mrtvorojenih 12 (19) — 7 manj umrlih 233 (240) — 7 manj, porok 174 (162) — 12 več.

Planinsko-jamska komisija za Julijsko Krajino je z dovoljenjem vojaških oblasti izvršila vrsto raziskovanj na Nanosu. Z 18 člani je raziskala 20 jam med Rjavim hribom (1091 m) in med Velikim Bukovcem (1256 m). Značilne so te jame po svojih navpičnih rovih, ki so globoki do 80 m in na dnu katerih se nahajajo še sedaj v vročem poletju debele plasti ledu. V neposredni bližini jam je bila temperatura 18 stopinj, a globoko v jami 2 pod ničlo. Nekdaj so led iz teh jam vozili v Vrsto in Gorico, ko še ni bilo tovarn za led. Najgloblja brezna leži 116 in 140 m globoko z razsežnimi rovi. V Julijski Krajini je dosedaj znanih, preiskanih in registriranih 3.285 jam.

Labinjski premogovnik da na leto 1 milijon ton dobrega črnega premoga. — Dnevno ga izkopljejo 3000 ton. V rudniku je zaposlenih direktno in indirektno okrog 6000 delavcev, Rovov je 130. V nekaj letih hočejo doseči letno kapaciteto 3 milijonov ton. Pravijo, da so ležišča precej obsežna in da segajo celo do Trsta in v nekaterih krajih do morja.

Na Goriškem bo žito kupovala samo Assoziacione Cooperativa Agraria Giuliana, ki je edina od države pooblašena. Kmetje bodo morali obdržati za dom samo 3 q za vsako osebo in 2 q za seme za vsak ha. Vsako drugo prekupčevanje, zamenjava, darovanje žita itd. je strogo prepovedano.

8. avgusta so na slovesen način praznovali dvajsetletnico vhoda italijanskih čet v Gorico.

Italijanski fašisti, ki so stanovali v Barceloni, so se ob priliki sedanje revolucije postavili na stran upornikov in streljali na vladne čete ter ljudstvo. Ko pa so jih ti premagali, so nekateri zbežali drugi pa so bili v boju ubiti. Italijanska vlada je seveda protestirala.

»Dodekanesos«, listi dodekaneskih emigrantov v Egiptu, poroča, da so italijanske oblasti izvedle na Dodekanesu mobilizacijo v namenu da pošljejo te grške mladeniče v Abesinijo, ker fašisti hočejo da Abesinci pobijajo sedaj, ko ne morejo opraviti ničesar ne aeroplani in ne plini, rajši Grke kakor pa Italijane.

Na dve leti in 3.400 lir ja bil obsojen Josip Kuštrin, star 58 let iz Čepovana. Ker je hotel izsiliti z grožnjami od Marife in Antona Glešič iz Šempasa nekaj zlatnine v vrednosti 300 lir. 10 in pol meseca in 1.050 lir kazni se dobil Kragelj Franc, star 35 let, iz Sv. Lucije, ker si je nepravilno prilastil 370 lir svojega delavskega tovariša Franca Muravca.

POTRESNA TRAGEDIJA
UČITELJICE ZORE SAMSA

Zemun, (Istra) augusta 1936. Nije davno što smo vam javili o tragediji koja je zadesila našeg seljaka Samsu Ivana i njegovu kćerku Zoru, koja je učiteljica. Takodjer javili smo kako je sirota Zora dobila veliki živčani napad zbog toga što je bila prisutna kada su fašisti na bestijalan način mučili njezinog oca, a i zbog udara koje je po glavi dobila, jer se je stavila u obranu svojega oca. Sirota je djevojka bila zbog bolesti u bolnici za umobolne u Trstu, i prošlog su je mjeseca pustili kući još uvijek bolesnu. Da je u čovjeku srce od kamena, ova bi mu se djevojka sažalila, ali kod ovih naših krvopija nema usmiljenja. Sada joj se ovako bolesnoj izrugavaju govoreći joj neka ide u Jugoslaviju da će tamo naći učiteljsko mjesto... Ona sada luta po našem selu a i po našim susjednim selima. Mi je iz dna duše žalimo, ali joj pomoći ne možemo. Boli nas njezina tragedija, koja je rezultat fišističkog nasilja.

ZATEGNUTI TRGOVINSKI ODNOSI IZMEDJU ITALIJE I JUGOSLAVIJE

Kao što je poznato, trgovinski promet između Italije i Jugoslavije gotovo sasvim je prestao. Klirinški sporazum ne funkcionira a trgovinski ugovor se smatra anuliranim. Talijanska vlada donijela je odluku, da se izvoz iz Italije može dozvoliti samo za slobodne devize i to 100 posto. Iste odluke donesene su i s naše strane. Jedino što još nije primljeno ni s jedne ni s druge strane to je primjena najviše carinske stope, a sudeći po svemu neće se ovo ni poduzimati. Kako je Italija uvela kontrolu uvoza putem kontingenta, to se veličine kontingenta određuju za svaka tri mjeseca a tako isto vrši se i raspodjela po zemljama.

Kako se saznaje, Italija je voljna da Jugoslaviji dade za treće tromjesečje, odnosno za period juli—septembar, manje kontingente za neke glavne artikle izvoza kao što su stoka, drvo, pšenica itd. Davanje ovih kontingenta je uvjetovano kompenzacijama. Kako se u upućenim krugovima saznaje, uzet je na nadležnim mjestima u Beogradu u proučavanje ovaj predlog Italije.

ŠVICARSKA ŠTAMPA O TALIJANSKOM NEPRIHVATANJU TRGOVINE S JUGOSLAVIJOM

Švicarski list »Zürcher Zeitung«, od 7. augusta, donosi članak, u kome se ukazuje na teškoće, sa kojima se bori Jugoslavija, u želji da dodje do ponovnih trgovinskih veza sa Italijom. Italija stavlja velike prepreke kako uvozu iz Jugoslavije, tako i izvozu u Jugoslaviju. Jugoslovenska industrija drva očekivala je veliko poboljšanje poslije ukidanja sankcija, te se sada nalazi u nepovoljnom položaju. Italija ne dozvoljava uvoz, a Španija, koja je imala da stupi na mjesto Italije kao kupac drva, ne dolazi sada u obzir. Zatim, treba riješiti pitanje izravnjanja klirinškog salda. Italija smatra, da je sporazum o kliringu otkazan uslijed primjenjivanja sankcija, i odlaže regulaciju toga pitanja, dok ne bude zaključen novi trgovinski sporazum sa Jugoslavijom. Zato je jugoslovensko ministarstvo finansija moralo izdati nove naredbe o transferu za Italiju. Sve te okolnosti znatno otežavaju međusobne trgovinske veze.

TALIJANSKI KAPITAL U JUGOSLAVENSKOM HOTELIJERSTVU ?

»Trgovski list« iz Ljubljane piše, da se na Bledu govori, kako se jedan talijanski koncern mnogo interesira za predstojeću rasprodaju hotela i ostaloga posjeda hotelijera Kende. Za ovaj hotel se interesiraju i druge neke inozemne grupe. Drazba će se obaviti 24. o. mj. Cio objekat (nekoliko hotela, vila, jezero, stari grad itd.) procijenjen je na 28 milijuna dinara, a dug iznosi 24 milijuna.

OBLASTI DOVOLILE HOTELU DIDIČ PONOVO OBRAT

V Idriji so pristojne oblasti dovolile ponovno obratovanje hotelu Didich, kateremu je bila ob priliki aretacije lastnika Ivota Didicha in njegovi poznejši konfinaciji, odvzeta pozaedevna koncesija vse do letošnjega poletja. Kot je pa znano, so omejenemu hotelu kljub temu dovolile oblasti ob raznih prilikah: ob prihodu višjih oficirjev itd., eno ali večednevno obratovanje (Agis)

Historijski arhiv za Dalmaciju i talijanstvo Dalmacije

Izšao je novi broj (123 i 124) poznate revije »Archivio Storico per la Dalmazia« koji pod vidom nauke širi talijanski iredentizam za Dalmaciju. Donosi na vrijeme sezone kiša. si nekoliko članaka koji svi obradjuju teme u vezi sa talijanskom kulturom na Korčuli, u Kotoru, u Šibeniku, Splitu itd.

Nova raznarodovalnica

Trst, junija 1936. — (Agis.) — Na nanoški planoti je raztresenih nekaj kmetij, baje šest. Ker so zelo oddaljene od okoliških vasi, in sicer od št. Vida, kamor tudi spadajo 2 do 3 ure nameravajo oblasti v prihodnjem šolskem letu odpreti za otroke na nanoški planoti enorazrednico, da jim tako omogočijo pouk. Ta načrt bi bil vsekakor za pozdraviti, če bi se skrbelo za naše otroke v ljudskih šolah vsaj toliko, kolikor neobhodno potrebujejo za življenje. Ker pa navadno za take male enorazrednice skrbijo in vodijo le družbe, kod je »Umanitaria«, »Italia Redenta« i t. d., ki so znane po svojem jem raznarodovalnem sistemu in ki zasledujejo vse druge namene prej, kot nuditi našim otrokom res prave izobrazbe, ne bo ta novootvorjena šola drugo kot novo breme za kmete na nanoški planoti in za šentviško občino.

IVAN STRANIĆ-AMERIKAN 80 GODIŠNJAK

Ivan Stranić-Amerikan

Širom čitave Istre, a i izvan njezinih granica dobro poznati rodoljub Ivan Stranić-Amerikan »barba Zvane«, slavi dne 15. augusta ove godine svoj osamdeseti rodni dan. Rodio se je 15. augusta 1856. godine u selu Bortoli sreza pazinskog. Rane godine djetinstva proboravio je u rodnom selu kod poljskih radova. Nemirna narav i prirodjena želja za doživljajima nukala ga je po svijetu. Prvi i najbliži cilj bio mu je Pula, odakle ga je dužnost u financijskoj službi ponijela na otok Lošinj. Tu se upoznao sa mladom i lijepom Lošinjom Antonijom rođenom Skrivanić, s kojom se je vjenčao. Pošto je ta imala svoje rođake u Južnoj Americi, dao je ostavku na državnu službu, te otputovao sa ženom preko Oceana u novu domovinu Argentiniju. Po kratkom bivanju u Buenos Airesu, preuzeo je upraviteljstvo ogromnih pšeničnih plantaža u Rosario di Santa Fe. Sreća mu je prve godine bila mila, te je sa njegovom poznatom marljivošću privredio na stotine vagona pšenice. Kako nikada nesreća ne spava, to je katastrofalna poplava velerijeke Rio Grande poplavila čitavo imanje i to tada kad je bila pšenica pospravljena u vrećama za eksport, te tako poplava uništila čitav njegov dugogodišnji trud i muku. Satrven po katastrofi, financijski gotovo potpuno uništen, pobrao je ono malo što mu je

ostalo, vratio se je u Buenos Aires, a odanle sa ženom i dvoje mlade djece u rodnu Istru. Volja za radom i prirodjena energija ga nikada nijesu napustile, pa je na povratku u domovinu kupio u Pazinu, na vrh znamenitog Buraja kuću u kojoj je otvorio gostionu kod »Amerikana«. Ta je maskoro postala središte ne samo svih kmetova iz čitave Istre, već i sve hrvatske inteligencije grada Pazina, okolice, Istre i Primorske. To je bila prava narodna gostiona u kojoj je mogao svaki uz dobru i jeftinu hranu dobiti najbolja Istarska vina. Mnogo se je tu narodnih skupova održalo, mnogo dobrih i korisnih savjeta dijelilo, mnogo lijepo plesalo uz zvuke domaćih kmetijskih gudaca uz uvijek vedrog i zadovoljnog čela »barbe Zvaneta-Amerikana«.

Tu su i djaci prve hrvatske gimnazije našli utjehu mladih želudaca i žednih grla i ako je to dobro znano bilo profesorima, koji su takodjer tamo zahadjali. Ta narodna gostiona bila je trn u peti domaćim Talijanima u kojoj su se sastajali i narodne vodje tlačenog istarskog naroda. — Talijanskom okupacijom postala je i ta narodna gostiona cilj progona, a osobito barbe Zvaneta. Tako su kremenitog i značajnog Hrvata, koji nikad nije zatajio svoj materinski jezik, za Uskrs godine 1919 strpali u zatvor u pazinskom Kaštelu, tamo ga zadržali nekoliko dana, prividno ga ispustili, a na sam mali Uskrs, kad se baš spremao na objed, ga opet uhapsili i tjerali starca u trčanske zatvore, gdje je pretrpio nebroj muka i u zatvoru i od sudaca, koji mu ništa drugog, dokazati nijesu mogli, već da je pošten Jugosloven. Vrativši se iz trčanskih zatvora bio je neprestani cilj napadaja i progona tako, da je bio primoran prodati sve, te se zaputiti u slobodnu Jugoslaviju, gdje sada u vlastitoj kući u Mariboru uz svoju ženu, uz obitelj sina Josipa, uživa zasluženi mir dugogodišnje životne borbe.

Njegovo osamdeset-godišnjici se vesele i žele još dugi niz sretnih i zdravih godina uz ženu Antoniju, sin Josip, koji je prokurist veletrgovine g. Miloša Oseta u Mariboru, sa troje djece, te kćerke Tea, udata Kalokira, višeg činovnika poštanske direkcije u Ljubljani, sa troje djece, te svi ostali Istrani emigranti i oni naši, koji još žive u našoj Istri.

Donasmo i njegovu sliku, kako je još i danas čil i zdrav, kad mu je najveći užitak čitanje »Istre« iz koje prati s najvećom pozornosti sve događaje i putnje našeg zaslužjenog naroda sa čvrstom vjerom, da će još sam doživjeti sunce slobode našeg patničkog naroda.

Istran.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

KAKO JE AUSTRIJA PROTEŽIRALA TALIJANE U ISTRI ODLOMCI IZ DNEVNIKA JEDNOG AUSTRIJSKOG OFICIRA

Zagrebački »Obzor« donosi u svom feljtonu izvratke iz neštampanog dnevnika graničarskog majora Tome Margetića, koji je služio u doba Radeckoga i boravio neko vrijeme i u Istri. Za službovanja kod žandarmerije pravio je Margetić u svom dnevniku zabilježbe i o kulturnim i nacionalnim prilikama pojedinih krajeva, u kojima je služio. Kao Hrvat, on je sve prilike i događaje motrio i ocjenjivao sa svog hrvatskog i slavenskog stanovišta, pa je baš zato njegov dnevnik dragocjen prilog za historičko proučavanje prilika, u kojima je tada (polovicom prošloga vijeka) naš narod u pojedinim krajevima živio i u kome se stanju nalazio.

Donosimo dva odlomka iz toga dnevnika, koji se odnose na Istru: Slavenska karta Austrije od jednog Slovenca. Pazin, u rujnu 1850. Zamjenik državnog odvjetnika Petar Koster, mlad, prekrasan čovjek — Kranjac — bio je 1848. u Auli u Beču u opoziciji protiv stare vlade. Oduševljeni Slaven, on je načinio kartu Austrije sa specijalnom oznakom područja, u kojima su nastajena slavenska plemena, te je namjeravao ovu kartu posvetiti glasovitom banu Jelačiću. Vlada je ovu kartu konfiscirala. (Kasnija bilješka olovkom: 10 godina kasnije bude oslobođena).

Prikaz o prilikama u Istri. Pazin, u siječnju 1851. Istra sa pučanstvom od po prilici 230.000 duša, pripada sa dvije trećine istih slavenskom

plemnu; obala od Trsta do Pule napučena je žiteljstvom talijanske rase, koje je od vlade jako protežirano, dok su Slaveni ove male zemlje u svemu i svacemu, a napose u pogledu škola, na neodgovoran način zanemarivani. Preveć je glupo uvadjanje talijanskog jezika kod škola i očevidna je nepravda prema većini slavenskog pučanstva, čija djeca moraju učiti talijanski. Njemački bi jezik pored narodnoga slavenskog imao smisla, pošto zemlja pripada Austriji, a ne Talijanima, u kojima mi imamo najodlučnije neprijatelje i koji u slučaju sretno vođenog rata ne će propustiti, a da uz Lombardo—Veneciju ne stave zahtjev i na Istru. Ali tako to hoće mlitava vlada bez obzira na stečena iskustva godine 1848—1849. Medjutim se kod slavenskog pučanstva budi samosvijest i ono se opire talijanstvu, koje vlada u uredu i u zemlji na štetu vlade. Nažalost će proći još mnoge i mnoge godine prije no što će tuđji neprijateljski elemenat biti svladan. Jedino škole su u stanju da očuvaju narod od prevlasti talijanstva i od bijede. Ali škola u unutrašnjosti zemlje uopće nema; samo na obali se one gaje u talijanskom duhu. Kopar, Rovinj, i Pazin imaju dobre škole.

Ova su mjesta iz Margetićevog dnevnika karakteristična, jer potvrđuju staru tezu, da je Austrija u Istri protežirala Talijane na štetu Slavena. To potvrđuje jedan austrijski oficir.

TRAGEDIJA „NA KRASU“ OD IVANA PODLESNIKA

Pred kratkim je umrl u Ljubljani pisatelj Ivan Podlesnik. Malo pred svojo smrtno je zaključil tragediju v treh dejanjih »Na Krasu«.

Delo so pregledali Publicistični odsek našega Saveza in tudi drugi priznani književniki. Soglasno mnenje vseh je, da je delo izredno dobro in da ga treba čimprej izdati.

Pisatelj je znal z izredno spretnostjo prikazati v tej tragediji vso veliko bol našega naroda pod Italijo. Dotaknil se je vseh problemov naših ljudi v Julijski Krajini na tako popoln način, da pri tem niti najmanj ne trpi umetniška vrednost dela.

Podlesnik ni bil sin našega Krasa in nas mora zato dejstvo, da je mislil nanj in ga tako lepo orisal, še posebno veseliti. Ob vsaki priliki je pohitel med naše ljudi, jih spoznaval, navezoval prijateljske stike in jih vzljubil. Iz njegovega dela veje res prava ljubezen do našega ljudstva v suženjstvu.

V interesu naše stvari je, da to delo čimprej izide, zato se obračamo na društva s prošnjo, da pričnejo takoj in z največjo žilavostjo zbirati prednaročila. Če se zavzamemo s potrebno vztrajnostjo, nam bo ta tragedija v veliki meri pomagala pri širenju naše ideje, ker jo bodo društva tudi igrala.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

Emigrantsko društvo »Zora« v Sp. Šiški pri Ljubljani je oživelo

Preteklo zimo je prosvetno in izobraževalno društvo »Zora« v Sp. Šiški prešlo iz daljšega mrtvila. V društvu se je začelo novo pomlajeno življenje. Iz letargije, ki je precej časa vladala, so spravili društvo zanimivi redni mesečni sestanki. V jeseni bodo sestanki vsakih 14 dni. Počasi bodo obnovili tudi pevski zbor in počasi bo postalo društvo vedno bolj aktivno in živo, postalo bo središče naših rojakov v tem delu Ljubljane.

Izredni občni zbor je bil 5. julija. Za predsednika je bil izvoljen Ivan Leban, za podpredsednika Blaž Pavlin, tajnika sta Trojer Rudolf in Peršič Leopold, Faganel Leopold je blagajnik, odborniki pa Kermel Kristijan, Vuga Ivan, Špacapan Stanko in Terčič Alojz, revizorja sta Badalič Albert in Batič Franc. Društvo začasno še nima svojega lokala, toda upanje je, da ga bo kmalu dobilo. Sestanki in predavanja se vrše v gostilni Grgič na Celovski cesti.

Gostovanje našega društva iz Karlovca v Novem Mestu

Društvo »Istra-Trst-Gorica« iz Karlovca bo gostovalo na praznik v soboto 15. t. m. v Novem Mestu ob sodelovanju tamošnjega društva »Soča«. Natančen program je bil že javljen. Prosimo rojake, da posetijo prireditev ter tako moralno in gmotno podprejo ti dve naši agilni društvi, ki za službu v polni meri vsako podporo. Organizatorno-propagandni odsek Saveza jugoslovenskih emigrantskih udruženja.

15. t. m. v Dol. Lendavo !

Ob petnajstletnici naselitve naših rojakov poljedelcev v Prekmurju priredi delavno društvo »Soča« Dol. Lendava proslavo te pomembne obletnice na praznik v soboto 15. t. m. v Peteševcih.

Vabimo posebno bližnje rojake in prijatelje, da se te prireditve udeležijo in v vsakem pogledu podprejo napore naših ljudi na skrajnem severu naše domovine. Organizatorno-propagandni odsek Saveza jugoslovenskih emigrantskih udruženja.

Iz Udruženja emigranata Jugoslovena iz Julijske Krajine i Zadra u Splitu

Konačno možemo javiti našem članstvu, da smo došli ipak do naših vlastitih i ako skromnih društvenih prostorija. Pozivamo s toga članove da iste marljivo posjećuju, međusobno upoznavanje olakšati će društvenoj upravi cijeli rad oko vođenja katastra članstva u Splitu kao što omogućiti i uspješni društveni život. Članstvo stoji na raspolaganje i dnevna novine. Prostorije se nalaze na Poljani Grgura Ninskoga broj 8 u I. katu, a mogu se posjećivati u večernjim satovima. Molimo također bolja situirane članove da doprinesu u društveni Fond za nabavu još manjak jućeg društvenog inventara. Primaju se osim novčanih doprinosa i knjige, prigodne slike i slično. U ovu svrhu darovao je brat blagajnik komplet na sliku Nj. Vel. Kralja Petra II., a brat Andro Galinović iznos od Din 130.— (stotinutrideset) u svrhu nabave sjedalica. Uprava svima harno zahvaljuje. — UPRAVA.

25-letnica mature v Gorici

Na goriški gimnaziji je maturiralo 1911. leta 17 Slovencev. Od teh žive danes v Jugoslaviji: profesor Ivančič Adolf, poštini uradnik Kenda Milovan, univ. profesor dr. Kos Milko, šef železniške postaje Kosovel Maks, bančni uradnik Mrak Ciril, veter. svetnik Pahor Filip, p. sekretar banske uprave Pečenko Silvan, zdravnik dr. Štiglič Konrad, banov, zdravnik dr. Sinković Ludvik, sreski podnačelnik dr. Tomšič Josip, župnik Trdan Herman, sodnik Velušček Vladimir, odvetnik dr. Vovk Viktor in banov. rač. uradnik Zega Andrej. Zanimivo je, da je ostal od vseh Slovencev maturantov en sam v Italiji pa še tega niso pustili doma na Goriškem, marveč so ga prestavili kot državnega uradnika v srednjo Italijo. Umrla sta medicinec Simčič Ivan in župnik Likar Josip.

Ob 25-letnici mature so se pretekli teden zbrali v Ljubljani vsi v Jugoslaviji živeči sošolci razen enega. Bil je lep, pristen prijateljski sestanek ob spominih na prekrasna goriška študentovska leta.

V subskripciji stane knjiga Din. 30. Od teh si bodo društva, ki bodo zbirala prednaročilnike, lahko pridržala Din 2. Priimek ime in naslov prednaročilnika javite podpisanemu odseku. Sestavite v ta namen posebne pole za nabiranje prednaročnikov.

Gvajčeve slike Goriške in Gregorčiča na mrtvaškem odru

V kulturnem oziru bo na letošnjem »Mariborskem tednu« najzanimivejša razstava umetnosti, to je spominska razstava Gvajčevih slik in razstava slik na steklo in keramiko. Z razstavo del tega odličnega slovenskega slikarja se bo Maribor dostojno poklonil manom slovenskega umetnika Gvajca. Mnogo pozornosti bo prav gotovo zbuvala zbirka 80 slik z motivi iz Goriške, Dobrdoškega polja, edinstveno sliko Simona Gregorčiča na mrtvaškem odru ter drugih motivov iz Koroške, Logarske doline itd. Razstavi bosta odprti ves čas Mariborskega tedna od 1 do 9. avgusta.